

УДК 82-93:17.02

ДУХОВНОЕ ВОСПИТАНИЕ В ТВОРЧЕСТВЕ ДЕТСКИХ ПИСАТЕЛЕЙ

М.М. Асаналиева

Рассматриваются педагогические условия использования произведений детских писателей в духовном воспитании детей дошкольного возраста. Подчеркнуто, что чем раньше мы знакомим ребенка с лучшими образцами детской литературы, тем полезнее и интереснее приобщение к миру искусства, тем раньше формируются моральные критерии. Мысли, изложенные в статье, свидетельствуют о том, что одним из основных элементов в создании литературы для детей дошкольного возраста является лексическое богатство, необходимое для духовного воспитания. Кроме того, нужно высказывать мысли и предложения о текущем состоянии, будущем произведений, написанных для детей. В статье приводятся слова педагогов, которые отмечают место произведений, написанных для детей, в обогащении духовного мира ребенка.

Ключевые слова: гуманные отношения; нравственное поведение; литературное произведение; значение; детский писатель; познание; духовное воспитание; рефлексия.

БАЛДАР ЖАЗУУЧУЛАРЫНЫН ЧЫГАРМАЛАРЫНДАГЫ РУХАНИЙ ТАРБИЯ

М.М. Асаналиева

Макалада мектеп жашына чейинки балдарды руханий жактан тарбиялоодо балдар жазуучуларынын чыгармаларын пайдалануунун педагогикалык шарттары каралат. Баланы балдар адабиятынын мыкты үлгүлөрү менен канчалык эрте тааныштырсак, көркөм дүйнө менен таанышуу канчалык пайдалуу жана кызыктуу болсо, ошончолук адеп-ахлак критерийлери калыптанат деп баса белгиленет. Макалада баяндалган ойлор мектеп жашына чейинки балдар үчүн адабиятты түзүүнүн негизги элементтеринин бири – руханий билим берүү үчүн зарыл болгон лексикалык байлык экендигин көрсөтүп турат. Мындан тышкары, балдар үчүн жазылган чыгармалардын учурдагы абалы, келечеги жөнүндө ойлорду жана сунуштарды билдирүү керек. Макалада балдардын руханий дүйнөсүн байытууда балдар үчүн жазылган чыгармалардын ордун белгилеген педагогдордун сөздөрү келтирилген.

Түйүндүү сөздөр: адамдык мамилелер; адеп-ахлактык жүрүм-турум; адабий чыгарма; мааниси; балдар жазуучусу; таанып-билүү; руханий тарбия; рефлексия.

SPIRITUAL EDUCATION IN THE WORK OF CHILDRENS WRITERS

M.M. Asanaliyeva

The article will focus on the pedagogical conditions of using the works of children's writers in the spiritual education of preschool children. To emphasize that the earlier we introduce the child to the best examples of children's literature, the more useful and interesting the introduction to the world of art, the earlier the moral criteria are formed. The ideas presented in the article indicate that along with one of the main elements in the creation of literature for preschool children, their lexical richness should be watered with spiritual education. Express thoughts and suggestions about the current state and future of works written for children in spiritual education. The article cites the words of teachers who note the place of works written for children in enriching the spiritual world of the child.

Keywords: humane relations; moral behavior; literary work; meaning; children's writer; cognition; spiritual education; reflection.

Балдар үчүн жазылган көркөм чыгармалар адамдар, буюмдар, жаныбарлар, өсүмдүктөр жөнүндөгү түшүнүктөргө келип, жөнөкөй тил менен жазылып, балдардын өз оюн ачык, так бе-

ре билүүгө үлгү көрсөтүп, логикалык ойлоосун өстүрүүгө багыт берип, руханий азык боло тургандыгы менен өзгөчөлөнөт.

Балдар чыгармалардан үлгү, тарбия алып, акылдуу, абийирдүү, дүйнөнү таанып билүүсү менен патриот болуп өсүшү керек.

“Балдар адабиятында, айрыкча тилине, стилине маани берип, тил аркылуу гана балдар элдин руханий дүйнөсү менен жеткилең тааныша тургандыгын”, – айтып, улуу педагог К.Д. Ушинский баса белгилеген [1, 65-б].

Балдардын дүйнө таанымы, акыл чабыты – кругозорунун өсүшү, өсүп-өнүгүүсү жомокторду, ырларды кабыл алуусуна жараша болот. Баладагы тилдин өнүгүшү, сөздөрдүн туура айтылышы, жазылышы, ошону менен катар эле руханий тарбиянын калыптанышы дагы балдар адабиятынан башталат. Анткени бала окуган чыгармасына аралашып кетет, андагы каармандардын жакшы сапаттарын кабыл алат, терс сапаттарын жерийт. Бала үчүн жазылган ар бир чыгарма баланын адамдык мыкты сапаттарын тарбиялоого багытталат.

Руханий азык менин түшүнүгүмдө өсүп бара жаткан жаш адамга эң оболу ата сөзү, эне сөзү, улуулардын сөзү менен катар эле балдар адабиятындагы чыгармалар менен калыптанат. Бул сөздөр күн сайын таалим-тарбия, акыл-насаат иретинде айтылгандыктан, алар акырындап мээге сиңет, көкүрөккө отурат.

Балдарга арналган чыгармаларды – билим алуудагы көркөм курал, мыкты тарбиячы жана турмуштун окуу китеби катары эсептөө менен өз кезегинде балдар адабиятын улантуучу Н.Г. Чернышевский балдарды учкул кыял, сезимтал жана акылы да жетик келишээрин айтып, алар менен жөнөкөй тил, эркин сүйлөшүүгө чакырган [1, 81-б].

Балдар үчүн жазылган чыгармалар жөнүндө белгилүү жазуучулар, педагогдордун айткандары өтө маанилүү. “Балдарга арналган чыгармалар көп пландуу, эпикалык масштабдуу жана мүмкүн болушунча бардыгын чагылдырып ала турган кеңири көркөм форманы талап кылат жана андай жазылган китептер “турмуш программасы”, – болот деген А.И. Герцен [2, 144-б].

Өмүрү өскөн сайын балдардын таанып-билүүгө болгон талапчандыгы менен кызыгуу чөйрөсү жана жалпы маданий деңгээлдери артып, байып отулары белгилүү. Бала улам кезектеги курак баскычына өткөн сайын, анын руханий жана социалдык активдүүлүгү күчөйт, балалык чөйрөнүн чегинен өтүп, ал чондордун

дүйнөсүнө аралашууну самайт. Чоң адамдар суктаныч менен айтып жүрүшкөн китептерди окугусу келет. Мындай суктаныч күчкө ээ болгон балдар адабиятын жаратууда, башкача айтканда, балдар классикасына айланган: М. Сервантес, Д. Дефо, Р. Распе, В. Скотт, Ж. Верн, В.Г. Белинский, Н.Г. Чернышевский, А.С. Пушкин, Л.Н. Толстой, М.А. Горький, В.В. Маяковский, К.Д. Ушинский, М.М. Пришвин жазуучулары балдарга арнашып жүздөгөн чыгармаларды жазышып, ал китептер чондор үчүн китептерге караганда, чоң кадыр-баркка ээ болгондугун баса белгилеп кетүү керек.

“Балдар адабиятына келген автор окуучулардын жаш өзгөчөлүгүн эсепке алышы зарыл, – деп жазат М. Горький, – андай болбосо китеби талапкерин жоготуп, же балдарга, же чондорго татыксыз болуп кала берет” [2, 15-б].

Ал эми кыргыз адабиятындагы балдар үчүн жазылган чыгармаларды өспүрүмдөргө руханий тарбиялык багытын өзгөчө белгилөө керек. Ал түрдүү курактык топтор үчүн арналып, алардын түшүнүү жана адабий чыгармаларды кабыл алуу мүмкүнчүлүктөрүнө жооп берет. Үй-бүлөлүк, мектепке чейинки тарбия жана билим берүүдө элдик оозеки чыгармачылык менен катар эле балдар үчүн кыргыз жазуучуларынын чыгармалары чоң мааниге ээ. Мындай чыгармалар өзгөчө улуттук артыкчылыкка тарбиялаганга көмөк болот. Бекеринен байыркы грек ойчулдары “кайсы бир себептерден улам, бала кезинде окулбай калган нарктуу китеп – түбөлүк жоготкон мүлккө барабар дей бериңиз” деп айтпаса керек.

Кыргыз балдар адабиятынын тарыхында балдар үчүн мыкты чыгармаларды жараткан белгилүү жазуучулар менен акындардын ысымы жазылып калган. Алар: К. Тыныстанов, А. Осмонов, Т. Кожомбердиев, М. Гапаров, Б. Сарногоев, Т. Касымбеков, К. Каимов, К. Кыдыров, А. Токомбаев, К. Баялинов, Ж. Бөкөнбаев, К. Маликов, С. Эралиев, Н. Байтемиров, Т. Сыдыкбеков, О. Султанов, С. Жусуев, Ж. Садыков, Ч. Айтматов, Б. Асаналиев, Ш. Бейшеналиев ж. б. атоого болот.

Алардын чыгармаларында тематикасы да ар түрдүү. Буларда жүрүш-туруш, этика эрежелеринен баштап, коомдук түшүнүктөр – патриоттуулук, атуулдук, гумандуулук, улуттар аралык макулдашуучулуктун баамдалган сезимдерине

чейин жашоо-турмуштун бардык жактары чагылдырылган.

Ш. Бейшеналиевдин “Чыныгы достук”, “Сарбайдын уулу”, “Ак тайлак” сыяктуу чыгармаларында адеп-ахлактык жана татыктуу жашоо образы жөнүндө көз караштарды чебер сүрөттөө менен максатка жетүү үчүн кандай күрөшүү керектигине жана көздөгөнүнө жетүү кандай мээнетти талап кыларын үйрөтөт. Бул чыгарманын күчтүү каармандары баланы жашоодо чыйралтып, өз абийири менен жашоого үйрөтсө, терс каармандар алардын жолун кайталабоого тарбиялайт. Ошентип, балада соолубас руханий азыкка ээ болуу калыптана баштайт.

Эгер баланы балдар адабиятынын мыкты үлгүлөрү менен канчалык эрте тааныштырсак, ошончолук пайдалуу. Себеби көркөм дүйнөгө эрте кирет да, табити жана моралдык критерийлери эрте калыптанат.

Балдар адабиятынын классиктеринин бири М. Пришвиндин сөзү менен айтканда: “Чондорго да укмуштай эстетикалык ырахат алып келе турган эң бийик адабият – бул балдар адабияты” болуп саналат [3, 6-б].

Мектеп жашына чейинки балдар үчүн адабият жаратуудагы эң негизги нерселердин бири – алардын лексикалык байлыгы менен катар эле руханий тарбия берүү. Н.К. Крупская “Бөбөктөр адабияты өтө жөнөкөй болушу кажет, бирок жөнөкөй десе эле айрым акындар сыяктуу “күчүкчөлөр менен мышыкчалардан турбашы керек”, аларда да татаал дүйнөнүн көп тарабы чагылдырылганы ийги”, – деп жазат [3, 265-б].

“Балдар адабиятынын абалы калктын руханий дүйнөсүн тазалоого кандай кызмат кылышы керек?” – деген суроо ар бир мекенчил атуулду ойго салуусу зарыл, себеби элдин, улуттун, өлкөнүн келечегинде бул нерсе өзгөчө маанилүү. Мектеп жашына чейинки балдар окуучу эмес, угуучу болуп саналары белгилүү. Ошондуктан алар мектеп жашындагы балдардан кескин айырмаланышат. Айлана чөйрөнү таанып-билүү жагынан алардын өзүнө гана таандык көрүү, өзүнө ылайык сезүү жана кабыл алуу ыктары бар.

Бүгүнкү күндө кыргыз балдар адабияты жөнүндө сөз болгондо, Б. Асаналиевдин чыгармаларына өзгөчө көңүл буруу зарыл. Анткени анын ырлары негизинен мектеп жашына чейинки бөбөктөр менен мектеп жашындагы кенже

балдарга арналат. Б. Асаналиев – улуттук балдар адабиятыбыздагы чыгармачылык салттуулукту карманган акындардын бири. Анын бир белгиси – тематиканы ар тараптуу жана да балага дүйнө таанытуу, балалык кыял-чабыттарын, балалык дүйнөсүн поэтикалуу чагылдыруу, ошону менен бирге эриш-аркак, ажырагыс түрдө улуу катары таалим-тарбия, акыл-насаат берүү идеяларынын мол экендиги талашсыз. Акындын чыгармачылыгындагы мындай багыттар анын алгачкы эле чыгармачылык чыйырынан байкалган. Анын “Жаз боёгу” аттуу биринчи жарыяланган жыйнагында айтылгандай, баланын кыялы, таттуу тили, ички табияты, психологиясы эне менен баланын эмоционалдык байланышы, табият менен адамдын алакасы, ага жылуу мамиле жасоо, балдардын табият табышмагын билүүгө болгон куштарлыгы, бала жашап жаткан коом, анын балдардын аң-сезимине тийгизип жаткан таасири, эмгектин ролу, эмгекчилдикке тарбиялоо жана башка багыттардагы таанытуучулук мүнөзүндөгү педагогикалык идеялары чагылдырылган.

Б. Асаналиевдин ырларындагы дагы бир өзгөчөлүк – баланын жан дүйнөсүн, анын рухий портретин сөз менен тартып, таза дилин, ширин тилин мыкты бере алгандыгы талашсыз. Б. Асаналиев “Мурас” деген ырында бүгүнкү чет элдик фильмдерге кызыгып, улуттук сапаттарыбызды унутуп, атыбыз кыргыз болуп туруп, затыбыз башка болуп кетер коркунуч алдында, рухий бөксөлүк улуттук нарктарыбыздын кадырын кетирер чакта балдарыбызды нагыз кыргыз атанын наркы менен болуусун самап, мындай деп жазат:

Ар бир кыргыз баласы
Ак калпакты кийишсин.
Ак боз үйдө олтуруп,
Комуз черте билишсин!

Элин-жерин сүйүшсүн! [4, 26-б].

Балдар адабияты – жалпы эле адабияттын бир бутагы гана эмес, жеткинчектердин дүйнөнү таанып-билүүсүнүн башаты. Ошондуктан балдар жазуучусунун мойнундагы милдети да өтө чоң. Ал балдардын жан дүйнөсүн, психологиясын жакшы билиши кажет, ал түгүл жаш балдардай кыялкеч болушу зарыл. Ушул жагдайдан алганда, балдар үчүн чыгарма жазуу өтө эле оор. Мындай иш бардык эле акындардын колунан келе бербейт.

“Эртенки коомдун рухий тазалыгы, адеп-ахлактык көрөнгөсү көп жагынан мектепке чейинки билим жана тарбия берүүгө байланыштуу болгондуктан, ал жерде окутулуучу предметтерди гумандаштыруу, адамзаттын байыртадан бери келе жаткан салттарын улантууну көздөөсү, жаштарды ыйман-ынсапка үйрөтүүсү башкы милдеттердин бири болуп саналат”, – деп белгилейт окумуштуу А. Муратов [5, 2-б].

Бөбөктөр үчүн баары тең кооз, баары тең жаңыча болушу керек. Ш. Бейшеналиевдин “Табышмакчы чынара”, “Ак тайлак”, “Мүйүздүү козу”, “Мүйүзүнөн айрылган сүзөнөк” аңгемелери ошол кыянатсыз бөбөктөрдүн жашоо кумары менен кызыгуу чөйрөсүн иликтеп, кайрадан алардын өздөрүнө тартууланган руханий тарбиясы керемет чыгармалар десе болот. Албетте, алардын ар бири өз алдынча бүткөн чыгармалар болсо да, кээ бир ортоктош чечүүнү талап кылган проблемалары бар. Маселени автор бир курдай жаштагы, бирок руханий маданият деңгээли жагынан ар башкача үй-бүлөдө төрөлүп, ар башка шартта өскөн мектеп жашына чейинки балдардын өсүү законченемдерин изилдөө ишин бул үч чыгармада тең башкы маселеге көтөргөн. Ш. Бейшеналиев тестиерлер менен кенже өспүрүмдөргө арнаган повесттеринин көпчүлүгүндө зарыл маселелердин бири болгон эмгек темасына кайрылат. Бирок бул проблема автор үчүн ыңгайлуу жана пайдалуу тема катары эмес, коомдун социалдык муктаждыгы, Адам атадан көөнөрбөй келе жаткан жашоо булагы, улуу муундун кичик муунга калтырар нускасы менен үлгүсү катары каралат. Бала ымыркай кезинен эле ата-эненин үлгүсү менен эмгекке аралашат. Ал атайын ниет менен эмес, өзүнөн чоңдорду туурап, алардын жорук-жосундарын кайталоо жолу менен эле түйшүккө кабылат. Тестиердин мына ошол эрки бийлебеген аракетти улам телчигип, катмарланып отуруп, эрктүү аракетке, кадимки түйшүккө айлана баштайт. Бала мектепке чейинки курагында эле ата-эненин элдемчисине айланат, жумуштун оор-жеңилине маани бере албаса деле, үй эмеректерин жыйноо менен бирге, өзүн өзү тейлөөгө кадыресе машыга баштайт. Дегеле азыркы кыргыз балдар адабиятынын топ жылдызы Ш. Бейшеналиевдин ысмы менен тыгыз байланыштуу экенин белгилешибиз зарыл.

Мектеп жашына чейинки балдардын психологиясындагы урунтуу белгилердин бири – тил маселеси, сөз байлыгы жана анын өсүп жетилиши жөнүндөгү маселе болуп саналат. Бул курактагы балдар “сөзмөр” келишет. Сүйлөп жаткан сөзү маани береби же бербейби? Эшилтип жаткан адам түшүнөбү же түшүнбөйбү, аны менен иши жок. Иши кылып, өзү божурап көп сүйлөгөндү жактырат, өзүнүн сөзүн өзү кубаттайт. Маектешип жаткан адамдын сөзүнө анчалык маани бере бербейт, аны баш катырма суроолор менен улам-улам такып сурап, кээде туурап да сүйлөй берет. Демек, көп сөздүүлүк, такып суроо, туурап сүйлөөсү аркылуу мектеп жашына чейинки балдардын сөз байлыгын өстүрүү менен бирге руханий азыкты кошо калыптандырат экенбиз. Ошол эле учурда мектеп жашына чейинки балдардын сөздүк фондусуна караганда, сөздүк составы өтө бай, арбыштуу болот. Ошонун өзү эле алардын жан дүйнөсүндөгү өсүүнүн өзгөчөлүгүн белгилейт. Балдар жазуучулары кичинекейлердин психологиясындагы ушул белгилерди автор бир топ дурус чечет. Көркөм чыгармалар аркылуу баланын түшүнүгү байыйт, кабыл алуу процесси активдешет, көркөм табити өөрчүйт, сүйлөгөн сөзү, койгон суроосу улам тактала берет.

Бүгүнкү жаштар эртенки кыргыз элинин жүзү. Кандай билим тарбия алганына жараша эртен мамлекетибизди башкарат. Батыш менен чыгыштын маданияты, адабияты коомчулукка басымдуу аралашып жаткандыгына байланыштуу кийинки муун ата салтын, эне адебин унутуп калбаса экен деген суроо түйшөлтпөй койбойт. Мектепке чейинки билим берүүдө кыргыз оозеки чыгармасынан баштап, азыркы жаш муундардын адабиятына чейин окутулат. Бирок, тилекке каршы, ааламдашуу мезгилинде балдардын китеп окуусу экинчи планда тургандыгы, экран маданиятына көбүрөөк маани берип келе жаткандыгы эч кимге жашыруун эмес.

Тарбиялоочу ар бир өспүрүмгө ошол өтүлүп жаткан жазуучунун басып өткөн тарыхый жолун азыркы шарт менен байланыштырып, жеткиликтүү “чайнап” берүүсү абзел.

Учурда бөбөктөр менен мектеп жашындагы кенже балдардын көркөм адабиятын замандын талабына жараша жакшыртуунун жолун издешибиз керек. Ар кандай агымдарга жараша балдардын көркөм адабияты өтө төмөнкү

абалда калып, жабдылышы канааттандырырлык эмес деңгээлге келип жеткендиги ырас. “Балдардын талабындагы спецификалуулукту тоготмоксон болуп, өздөрүнүн көңүлсүз жана кунарсыз баяндоолору менен балдар адабиятынын шарапатына жамынып алуучулардын бетин чечкиндүүлүк менен ачуу керек. Ал эми балдар үчүн жаңы китептерди түзөбүз деген ураанды түптөө зарыл”, – деп айтылат балдар адабиятынын тарыхы эмгегинде [5, 3-6].

Балдар жазуучуларынын ичинен Ч. Айтматовдун кыргыз балдар адабиятынын ырыс-тагдырына тартуулаган көркөм эстетикалык энчиси менен руханий тарбияга эгедер кылган наркы мына ошого барабар. Жазуучу бүгүнкү кыргыз балдар адабиятынын ардактуу төрагасы, кайталангыс ачылмасы же кош канаты дегендин өзү. Анын “Бала жүрөгүң арамдык менен кыянатчылыкты кабыл кылбады. Эми менин көңүл жубатарым да ушул”, – деген сөзүндө балдар жазуучулары кандай болушу керек? деген суроого так жооп десек болот. Ал балдар дүйнөсүнө коомдук моралдын закону менен катар, дайыма табият-жаратылыш закондорунун атынан да калыс мамиле жасайт. Чоң жазуучунун реализми өзүнө окшоп катаал дагы, адилет дагы өкүм чыгарат. Себеби баланы баласынтуу, этият мамиле жасаган болуп, анын алдында бөйпөлөктөп кымсынуу устаттын иши эмес. Балдар дүйнөсүнүн өзүнчө катмарлары, өзүнчө түйүндөрү, таанып-билүүнүн жана кабылдоонун өзүнчө манералары бар, ар бир курактагы баланын коом алдында, ата-эне алдында, өз курбуларынын алдында аткаруучу парзы да, укугу да бар. Жазуучу мына ошонун закон-ченемдерин изилдейт, тилин таап, талуу жерден кармап билгендиги менен айырмаланат. Баланын жашы канчалык кичик болсо, чоңдорго салыштырмалуу анын жан дүйнөсү ошончолук татаал экенин Ч. Айтматов жакшы билет. Ал үчүн жазуучуга өзүнүн ошол курактагы тажрыйбасы жардамга келет. Бул сыноодон өткөн чындык. Эс-учун токтоткондон баштап, ар кайсы жылкы балалык жоругун эсте туткан феномен жазуучулар бар дүйнөдө. Балалык мезгилдердин образын түзүүдө Ч. Айтматов дагы өзүнүн балалык тажрыйбасына бекем таяна алат десек болот. Аны жазуучунун көркөм-эстетикалык концепциясынан ачык эле байкайбыз. Сөз баягы эт-челинен чарейнеси кете элек жоокер Токтосундун беш

жашар безерман солдат баласы Авалбектин образы буга далил.

Балдар жазуучусу балдар дүйнөсүнөн бөлүнүп турушу мүмкүн эмес, бала пейил, бала кыял болушу керек, баланын дили менен жашап, анын тили менен сүйлөшүү зарыл, тагыраак айтканда, жазуучу баланын деңгээлине чейин төмөндөп түшүшү талап кылынат. “Балдардын жаш өзгөчөлүктөрүн эсепке алуу маселеси, – деп жазган С. Михалков, – бизге чыгарманы артыкбаш жөнөкөйлөштүрүп жиберүүгө жол бербейт, тескерисинче, ойдун ырааттуулугу менен стилдин жатыктыгын, тилдин ийкемдүүлүгү менен элпектигин камсыздоого милдеттендирет” [6, 106-6].

Биз улуттук дүң маданиятыбыз менен рухубузду жаңы заманга байланыштырабыз. Аны чануу нигилистикке жатары да белгилүү. Ошондуктан балдар жазуучусунун чыгармалары менен келечек муундарды руханий баалуулукту калыптандырууда жана тарбиялоодо ролу чоң. Демек, балдар адабиятына өзгөчө маани берген акын-жазуучулардын чыгармаларына таянуу менен руханий тарбия берүү баланын асылдуулугу менен ажардуулугун, көп кырдуу ой жүгүртүүсүн ачып берүү.

“Балдар үчүн экинчи бетке чаба өтпөгөн кыска, кооз, таамай жаралган “аңгеме” сыйкырдын күбөсү болсун, ал эми балдар үчүн “повесть” аттуу каныша бар, ал жыйырма төрт беттен ашпоосу керек. Бирок алардын үстүндө иштөөдөн ашкан азап-тозок жок, муну суна да, тигинисине да өмүрүң сарп болот, тим эле тишиң зыркырайт”, – деп баш чайкап тообо келтирген экен Л. Толстой [7, 78-6].

Ошондон улам ойлойсуң өзгөчө көркөм чыгармалар аркылуу балага руханий тарбия берүүдө балдар жазуучуларынын өзүнө тийиштүү наркы бар, ага жарашыктуу устаты болот тура деп!

Макаланын негизги максаты – баланын руханий жактан калыптануусун коомдук шарттарга ылайыктап жүргүзүү, улуттук салттар менен жалпы адамзаттык баалуулуктарды бирдей түшүндүрүп кетүүдө балдар адабиятындагы чыгармалар менен эртерээк тааныштыруу.

Адамдын татаал дүйнөсү жакшылык менен жамандыкты, ыпластык менен тазалыкты, аруулук менен сулуулукту алып жүрөрүн түшүнүүсү көркөм чыгарма аркылуу инсанда калыптана

тургандыгын баса белгилеп, мектеп жашына чейинки курактан баштап эле балдар чыгармаларын түрдүү шарттарда колдонуунун заманбап талаптарын иштеп чыгуу.

Дагы бир нерсе, качан болбосун, эмнени гана болбосун башка улуттун моделине салып, ээрчимей адатыбыздан арылуу менен балдар адабиятынын улуттук нарк-касиетин сактап, руханий азык катары келечек муундарга өткөрүп берүү.

Албетте, руханий азыкка такыр жетпей калгандан көрө кеч болсо да анын көрөңгөсүнөн даам татып, бир торбо кылып болсо дагы аздектеп көтөрүп жүргөн жакшы. Себеби руханий азык адамга тамак-аштан да кымбат оокат. Анткени адамга руханий тарбия, байыркы грек ойчулу Сократтын сөзүн буруп айтканда, маз-

мундуу жана адамдык абийириңди сактап жашоо үчүн керек.

Адабияттар

1. *Волков Н.Г.* Этнопедагогика / Н.Г. Волков. М., 2000.
2. *Сулайманов М.* Кыргыз балдар адабиятынын тарыхы / М. Сулайманов. Жалал-Абад, 1992.
3. *Белинский В.Г.* О детской литературе и детском чтении / В.Г. Белинский, Н.Г. Чернышевский, Н.А. Добролюбов. М., 1954.
4. *Асаналиев Б.* Ыр куржун / Б. Асаналиев. Бишкек, 2010.
5. Кыргыз Туусу. 2018.
6. *Макаренко А.С.* О детской литературе и детском чтении / А.С. Макаренко. М., 1954.
7. *Толстой Л.* Балдар адабияты кандай болушу керек? / Л. Толстой. М., 1957.